

„EDINOST“
Izaja se trikrat na teden v šestih iz-
danjih ob torkih, četrkih
in sobotah. Zjutranje izdanje iz-
haja ob 6. uri zjutraj, večerno pa ob 7.
uri večer. — Obojno izdanje stane:
na jeden mesec . f. 1.—, liven Avstrije f. 1.50
na tri mesece . . . 3.— . . . 4.50
na pol leta . . . 6.— . . . 9.—
na vse leto . . . 12.— . . . 18.—
Naročnine je plačevati naprej na naročbe
kroz priloženo naročnino se sprava se
szira.

Posamične številke se dobivajo v pro-
dajalnicah tobaka v Trstu po 3 nč.
liven Trsta po 4 nč.

EDINOST

Glasilo slovenskega političnega društva za Primorsko.

Oglaš se računo po tarifu v petiti; za
naslove s debelimi črkami se plačuje
prostor, kolikor obsega navadnih vrstic.
Poslana, osmrtnice in javne zahvale, do-
mači oglaš itd. se računajo po pogodbi.

Vsi dopisi naj se pošiljajo uredništvu
ulica Caserma št. 13. Vsako pismo mora
biti frankovano, ker nefrankovana se ne
sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnino, reklamacije in oglaš spre-
jema upravitelstvo ulica Molino plo-
colo št. 3. II. nadst. Naročnino in oglaš
je plačevati loco Trst. Odprte reklame
cije se proste postatino.

„V edinosti je moč“.

Razmere na Primorskem.

(Govor posl. dr. Ferjančiča, v seji zbornice poslancev dne 13.
maja 1897.)

(Dalje)

Gospôda moja! Ko je govor o Slovanih, tu se
glasi stvar drugače. Tu se govori o mnogoštevil-
nih žuganjih, zlostavljanjih oseb, poškodovanjih
tuje lastnine, osobito vinogradov, in o upornosti
proti nastopajočim varstvenim organom. Tu je
govor o vojaških avistencah, o mnogoštevilnih are-
tovanjih, tu se govori o razorožanju, kakor da bi
senahajali na kaki okupirani zemlji. To je dokazal
že tovariš Spinčić, kake vrste orožja so bila to;
da so ljudem odvzemali navadne nože za rezanje
kruha. Odrediti se je moralo razoroženje, ako se
je hotelo pokazati, kako nevarno in pretilno je
nastopanje Slovanov.

Tu se glasi na drugem mestu, da je došlo
— menda na nabor v Gorico — mladeničev, ka-
terih jeden je nosil zastavo v slovanskih barvah,
a drugi je igral na trompeto različne koračnice.
Gospôda moja, nehoté moramo misliti tu na vzetje
Jerihé. (Živahna veselost.) In slednjič si domisljajo
zaresno, da moramo verovati in se govori o tem,
da so slovenski mladeniči nameravali napasti Go-
rico. (Veselost.) Človek si mora misliti najmanjše
to, da je zauesen med dogodke na grškem bo-
jišču, ako bi hoteli smatrati to od resne strani.
Tu imate dvojno mero in način, kako se poroča o
nas in kako o Italijanih, in se pričakuje od nas,
da bomo smatrali ta poročila objektivnimi, re-
sničnimi, da bomo ta poročila sploh smatrali
resnimi.

Jaz protestujem proti temu (Živahna pohvala
in ploskanje) in izjavljam, da obžalujem v imenu
slovenskega naroda odgovore, ki jih je dal mini-
sterski predsednik na interpelacije. (Ponovna po-
hvala in ploskanje.)

Po govoru dra. Ferjančiča se je vzprejel
predlog posl. pl. Znamirovskega, da je zaključiti

razpravo, na kar sta bila izvoljena glavnima go-
vornikoma posl. Hortis in dr. Laginja. Go-
vor dr. Laginje se je glasil.

Visoka zbornica! Žal mi je, da nisem tako
pri glasu kakor navadno, da bi mogel vsaj pri-
bližno odgovoriti na neposredni predgovor, ki smo
ga čuli. Govoril bodem vendar za nujnost predloga,
gospôda moja, ako bodem skušal, da ovržem naj-
pred neposrednjega predgovornika (Hortisa). Menil
sem, da je velespoštovani tovariš Hortis bolj zgo-
dovinar, nego pesnik. Motil sem se; v tem hipu
sem dobil dokaz za to. Rekel je, da od njih strani
se nikdar ne režejo trte, da na njih strani so bili
vedno mirni in da nam nikdar niso delali krivice.
Oprostite, ako posežem malo nazaj v tem pogledu.

Kraji, v katerih so se vršili dogodki, ki so
dali poveda nujnemu predlogu našemu, leže v glav-
nem v zapadni Istri in sosebno v okraju poreškem
in puljskem. Slovansko prebivalstvo se je naselilo
tam ob zvršetku 16. stoletja.

Ni mnogo, a vendar je tristo let, od kar smo
tam, 300 let, odkar trpimo tam. Kakor znano, je
takrat razsajala kuga v zapadni Istri, sosebno v
tamošnjih mestih, in so bili ti kraji tako razlju-
deni, da je n. pr. v Poreču, ako se prav spomi-
njam, število prebivalstva padlo od nekoliko tiso-
čev na 30 prebivalcev. Tako je bilo v Pulju, v
Rovinju in drugih mestih. Kar jih je ostalo, so
bili, to pripoznavam rad, latinskega plemena, so
bili Italijani.

Kako se je vedlo to prebivalstvo pred 300
leti nasproti našim prednikom, ko smo morali
braniti korak za korakom svojo domovino v Dal-
maciji in v Bosni in ko smo se morali umakniti
še le veliki premoči turški in smo si morali iskati
domovine na zapadu dežele, kjer je tudi prej bival
naš narod, kako se je vedlo takrat italijansko
prebivalstvo, ali bolje rečeno, kako so se vedli
signori, predniki današnjih strankarjev italijanske
politike?

„Sveta nebesa! moja menica!“ je rekel revež
sam pri sebi, kajti zdajci mu je prišlo na misel,
da mora v osmih dneh plačati svojemu krojaču. Do
jutranjega svita se je premetaval, iskal spanja po
vseh kotih svoje postelje, a našel ni drugega, nego
misel na preklicani list z njegovim podpisom. Drugo,
tretjo in vsako naslednjo noč se je vzbudil isto
uro in na isti način. Vedno so žvenketali križavci,
rožljale verige, tenki glas pa mu je klical porog-
ljivo: „Dan plačila! dan plačila!“ Najgroznejše pa
je bilo to, da je ta klic zvenel tem rezkeje in
zlobneje, čim bolj se je bližal nesrečni dan. Zdelo
se je, kakor bi pretil z rubežnijo in pozivom.

Nesrečni pesnik! Ni bilo dovolj, da je ves
dan letal po mestu iskaje denarja, počasni glas
mu je vzel tudi nočni mir in krepilno spanje. Kdo
je bil ta zlobni duh, ki ga je mučil s takim vese-
ljem? Hotel je jasnosti o tem. Ko se je znočilo
zopet, ni šel spat, marveč je samo luč ugasnil,
odprl okno ter čakal.

Ni treba še praviti, da je moj prijatelj, kakor
lirični pesnik, stanoval jako visoko, skoro pod
streho. Po cele ure ni videl drugega nego sliko-
vito podobo zgnetenih, druga proti drugi nagnje-
nih streh, katere so na vse strani rezale ceste ka-
kor globoki prepadi, brezbrojni dimniki in mnogo-
obrazne, od lune razsvetljene line pa so jim da-
jale čudno lice. Nad temnim, specim Parizom so
delale nekako drugo, zračno mesto, ki je na videz

Nikdar nismo bili nasprotni narodnosti, ita-
lijanskemu prebivalstvu kakor takemu. Sosebno jaz
sem v vsem svojem življenju javno in privatno podal
dokazov za to, da na naši strani ni smeti govoriti
o kaki zavisti, o kakem srdu proti italiji nski na-
rodnosti, kakor taki.

Evo odgovora na gornje vprašanje: Bene-
čanskim proveditorjem je bila dolžnost, da uradno
poročajo ob zaključku svoje službe. Ta urad na po-
ročila torej niso prihajala od Hrvatov, ne od Slo-
vencev, ampak od pravih Benečanov. Dokazati
hočem velespoštovanemu poslancu Hortisu in po-
lancu Rizziju ter njiju morda manje poklicanemu
zagovorniku, velespoštovanemu tovarišu Pfe rsche-u,
kdo da je rezal trte, kdo je izzival, kdo da ni
dal miru prebivalstvu.

Marin Molipiero, proveditor Istre, je poročal
v letu 1583. na razsežno o svojem uradnem delo-
vanju v Istri, sosebno v Pulju. Tu pravi med dru-
gim — prosim dovoljenja, da smem prečitati krat-
tek odstavek:

Et se ben la Serenità Vostra mossa, et dalla
solita sua charità, et dal zelo del publico benefi-
cio più volte nei tempi passati ha cercato di farla
tornare nel suo primiero buon stato, nondimeno
sempre ha prevaluto od ogni sua provisione la
mala fortuna, dirò così, di quella Città, perciò che
quelli Nobili che vi sono rimasti, fati tanto più
potenti, quanto erano in minor numero ridotti, gu-
stata la dolcezza del dominar soli con tanto lor
utile et commodo un così bel paese, ricalcitando
sempre alli Ordini di Vostra Serenità et di questo
Eccellentissimo Senato, hanno fatto ogni lor sforzo
acciocchè la città non si tornasse a popolare, per-
chè non solo col detestar l'aria et col biasimar la
qualità delli terreni del Territorio a tutti li fore-
stieri che ivi capitavano, ma con violentie et con
homicidij ancora hanno fatto rimuover quelli che
si volevano applicar a quella coltivazione.

To se glasi v dobri nemščini (oziroma slo-
venščini) (čita):

plaval med temno, pusto globočino in jasno me-
sečino.

Moj prijatelj je čakal dolgo, dolgo. Ko so si
naposled med drugo in tretjo uro zjutraj zopet v
nočno temo moleči stolpi zaklicali minolo uro, je
stekla blizo njega lahna noga preko opek in skrilj-
natih plošč in rezek, tenak glas je zaklical zo-
perno: „Dan plačila! dan plačila!“ v kaminov
dimnik. Naglo se je pesnik nagnil skozi okno ter
ugledal grdega škratka, mučitelja ljudij, ki je tudi
njemu že osem dnij kratil spanje. Moj prijatelj ni
vedel povedati natanko, kolik da je bil, mesečina
nas večkrat vara, pošastno raztegnje sleherne telo
in senco njegovo. A vedel je, da je ta čudni škra-
tek nosil opravo pariškega borznega streznika:
višnjelo suknjo s srebrnimi gumbi in premami na
rokavih, potem klak in pod pazduho usnjeno mapo,
ki je bila skoro tolika kakor on sam. Njen ključ
je visel na dolgi verižici, ki je o vsakem koraku
malčkovem baš tako silno rožljala, kakor denarna
mošnja, katero je držal v drugi roki ter jo nepre-
stano potresal. Takega je moj prijatelj videl viš-
njelega mozička, ko je v mesečini švignil mimo,
kajti videlo se je, da se mu zelo mudi. Moral je
imeti sila opraviti, kajti skočil je z jednim samim
skokom čez ulico ter po slemenu tekal od dimnika
do dimnika.

(Pride še.)

PODLISTEK

Fromont mlajši & Risler starši.

ROMAN.

— Francoski spisal Alphonse Daudet, preložil Al. B. —

Četrta knjiga.

I.

Pravljica o višnjem mozičku.

Mislite vi o tem, kakor hočete, kar mene za-
deva, trdno verujem v višnjelega mozička, da-si ga
nikdar nisem videl na svoje oči. A prijatelj-pesnik,
kateremu popolnoma zaupam, mi je pripovedo-
val mnogokrat, kako se je seznanil z malim škra-
tom. To pa se je zgodilo tako-le:

Nekoč se je moj prijatelj dal zavesti, da je
svojemu krojaču izdal menico. Kakor se sploh do-
gaja ljudem polnim domisljije, se je čutil rešenega
od dolga vsled svojega podpisa ter je popolnoma
pozabil menico. — Kar se je zgodilo, da je neko
noč čuden šumot vzbudil našega pesnika iz spanja.
Prihajal je iz dimnika in prvi hip je mislil moj
prijatelj, da ga dela prezebojč vrabec, ki je po-
iskal gorketo ugašajočega pepela, ali pa veterica,
katero maje veter. Kmalu pa je postal razločnejši,
tako, da je slišal zvenenje denarne mošnje, sprem-
ljano od rožljanja verige, in zajedno je slišal s
strehe dolj tenak glas, rezek kakor pisk daljnje
lokomotive in zvonek kakor petelinji klic: „Pla-
čilni dan! plačilni dan!“

„In ako je Vaša jasnost, vspodbujana po lastni je ljubezni, kakor tudi po brigi za splošno blaginjo, poskušala v prejšnjih časih ponovno, da bi povzdignila Polj do prejšnjega stanja, a je vendar vsikdar, rekel bi, nadvladala nesreča, kajti oni plemiči, ki so ostali tim mogočnejši, čim manje je bilo njih število, so občutili sladkosti samovladja v tako lepih krajih v svojo korist in ugodnost, in so vedno proti naredbam Vaše jasnosti — dandanes bi moral reči: Vašega Veličanstva — in visokega senata, ter so storili, kar so mogli, da se mesto ne obljudi, s tem, da so ne le neugodnim govorjenjem o slabem zraku in o dobroti zemlje in tal v okolici, ampak tudi z nasilstvi in umorstvi (Čujte! Čujte!) odpravljali one, ki so bili voljniji posvetiti se poljedelstvu“.

Marin Malipiero pravi nastopno v nadaljnjem poročilu od istega leta (čita):

„Poleg tega, kar sem rekel, se provzročila škoda še po drugih hujših činih siromašnim novim prebivalcem. Kradejo se jim kolesa od vozov (Veselosť) in druga orodja, katera potrebujejo v poljedelstvu. Pobijajo se jim voli in konji, ali delajo nezmožne za delo. Režejo se jim oljke, katere čistijo in gojijo oni, in delajo se škode na vseh njih kulturah po živini, ki jo nalašč zaganjajo tjakaj na pašo toliko po dnevi, kolikor po noči.“

Neprestano jih strahujejo z grožnjami, da se jim nikdar ne bode godilo dobro v tej deželi, in mažejo se jim celó vrata in izživljajo jih dan za dnem po različnih drugih žaljenjih“. (Pride še.)

DOPISI.

Dunaj. (Razmere med visokošolci.) [Izv. dop.] Prerekati se pač nikakor ne sme, da je akademično društvo „Slovenija“ glavno središče slovenskih visokošolcev na Dunaju. Nasproti pa tudi nihče ne more ovreči trditve — razven če bi hotel zavijati resnico —, da je „Slovenija“ zgubila precej ugleda, ki ga je imela pred leti, in da ona nikakor ne uspeva tako, kakor bi se spodobilo društvu, ki naj reprezentuje bodočo slovensko posvetno inteligenco. Žalostna prikazen to! Nastopne vrstice naj pokažejo, kaj je vzrok tega neveselega položaja v društvu; na drugi strani pa naj podajo par mislij, kako bi se dal „Sloveniji“ priboriti oni ugled, kakoršen se ji spodobi kakor glavni zastopnici slovenskih skademikov.

Ozke sponne gimnazijske discipline! Kako bitko jih občuti dijak. Umevno je, zakaj tako željno pričakuje zvrsetka osme šole in mature, saj ga tedaj slovesno osvobode nadležnega disciplinarnega reda in ga proglase — svobodnim. Sedaj, ko se mu je odklenil raj svobode, pri marsikaterem vro na dan čustva, doslej skrita in pridušena; razni idejali mu zablestijo pred očmi in prešinja ga sveto navdušenje za vse dobro. Da, nikdar ni človek tako navdušen, nikdar tako ne kipi po njem, kakor baš po dovršenem, srednješolskem študiranju. In v tem navdušenju gre dijak na Dunaj, ves vnet vstopi — seveda so tu tudi izjeme — v akademično društvo „Slovenija“ in kaže o vsaki priliki, da mu je za društva obstanek in razvoj; redno plačuje one denarne zneske, s katerimi se vzdržava društvo. A le prepogosto začčenja polagoma pojenjavati ogenj navdušenja v njegovem srcu, idejali mu izginjajo eden za drugim, in ob zvršetku drugega ali pa v tretjem letu je že prepustil „Slovenijo“ božji milosti in je izstopil, pustivši po navadi par forintov dolga v društvu. Zastonj boš potem iskal pri takem omrzelim akademiku — čeprav z dijogenovo lučjo — sledu o kakih težnjah, ki bi jih moral kazati mladenič, pripravljajoči se za obzibljno delovanje mej narodom, v dejanji, v srcu in na jeziku. Neka letargija se ga popravlja in pesimistično in lahkomisljeno obupava nad osodo svojega rodu. Kaj čunda, če potem drugi slovenski dijaki, ki prihajajo sem in tje v dotiko s takimi mlačnimi slovenskimi visokošolci, kozmopoliti in pesimisti, zatrjujejo, da smo se Slovenci raznarodili. Tako torej ravna mnogi starejši slovenski akademiki, ravna nevedno slovenskega visokošolca, in sploh ne zasluži več slovenskega imena. Pričakovati bi bilo baš od njih, da z lepim vzgledom vspodbujajo mlajše tovariše, uplivajo nanje s svojo pridobljeno svetovno skušnjo in svojim znanjem širijo mej njimi prave nazore. Toda oni, rekel bi, le pohajšujejo mlajše akademike z svojimi mlačnimi, nenarodnim postopanjem, gase v

njih ogenj potrebnega navdušenja in jih polagoma dovajajo do one sramotilne mlačnosti, po kateri se odlikujejo sami. Število teh nazovi-slovenskih visokošolcev ni tako majhno in človeka — ki sicer ni pesemist — bi njih postopanje spravilo skoro v obup nad lastnim narodom, če bi se na drugi strani — dasi jih je malo — ne nahajali visokošolci, ki so ostali taki, kakor so prišli na Dunaj: polni blagih teženj, navdušeni zanje sami, in o vsaki priliki z lepim vzgledom vneajoči tudi druge za uresničenje istih. Tem visokošolcem, ki vkljub težkim svojim stanovskim dolžnostim, večkrat sredi napornega učenja za skušnjo, vendar za „Slovenijo“ žrtvujejo vse preostajajoče jim moči, ki v društvu vedno sprožujejo kako lepo misel in zastavljajo sami zanje vse svoje sile, vspodbujajoči mlajše člene, tem vsa čast in zaslužena pohvala! Od takih mladeničev, ki kažejo že sedaj, da znajo kaj žrtvovati za kako lepo stvar, sme pozneje veliko pričakovati naš rod in dom. Ti zasluži res ono laskavo nazivanje: nadepolna mladina, s katerim se često obsipajo nevredni mladiči.

Jedna največjih hib v naših visokošolskih krogih je torej ta, da se starejši akademiki odtegujejo društvu „Sloveniji“. Ne vem, ali se smatrajo tako vzvišenimi nad mlajše člene, da nečejo v njih sredo; na vsak način pa je poglavitni vzrok njihovega maločastnega postopanja mlačnost, pomanjkanje pravih teženj, pomanjkanje požrtvovalnosti za dobro koristno stvar, katero bi morali razodevati že v mladosti. Saj pravijo, da človek kaže že izza mlada, kakšen bo v poznejših letih. Baš, ako pomislimo na ta resničen pregovor, moramo se užalostiti. Kaj je pač pričakovati od takih mladeničev v življenja trdih bojih, ko mora človek tako zelo prezirati lastni „jaz“ in lastne interese in ko se zahteva toliko, in to ne neznatnih žrtev — če hoče namreč človek biti pravi mož —, kaj je torej pričakovati od takih akademikov, ki že sedaj niso navajeni, da bi doprinesli kako, še tako skromno žrtev za dobro stvar? Ti ljudje pač težko postanejo kedaj stebri domovine, vzorni rodoljubi. Žalostno to, a istina! (Pride še.)

Politiške vesti.

V TRSTU, dne 31. maja 1897.

K položaju. Voditelji nemške levice so predložili predsedništvu zbornice poslancev pritožbo radi postopanja obeh podpredsednikov, Abrahama in dr. Kramarja, v zadnjih sejah. Sveta jeza mora popasti človeka, ko vidi, da po vsem, kar so zagrešili obstrukcionisti te dni, ako pomisli na grozne škandale, na zasramovanja predsedništva, na nasilstva, s katerimi preprečajo levičarji vsako razpravo in hote terorizovati večino — ko vidi, pravimo da ti ljudje, ki so pobalinskim vsklikom podelili parlamentarno posvečenje, tožijo hinavski, da se v zbornici gode nasilstva, da se ne varuje dostojnost zbornice in da se ne morejo mirno vršiti razprave.

Posl. Pessler se je premislil. Mož si misli najbrže, da je pametna retirada o pravem času boljši del previdnosti za lastno varnost. Kakor znano, je ta sriditež v zadnji seji zbornice poslancev zakričal, da je na desnici 171 ničvrednežev. Skupine na desnici so sklenile zahtevati zadoščenja na takem žaljenju in par poslancev desnice je pozvalo moža na dvoboj. S prvega se je delal neizprosni German, kakor da hoče vsprejeti dvoboje, pozneje pa se je menda premislil, kajti večerajšnja poročila javljajo, da je Pessler pripravljen v javni seji preklicati izusteno žaljenje.

Retirada Pesslerjeva bi kazala torej, da se Nemci vendar le boje razuu Boga tudi sablje in sekundantov. Sicer pa smo zadovoljni, da se je stvar poravnala mirnim putem, ker moramo biti nasprotni dvoboju že z verskega a tudi z navadnega človekoljubnega stališča.

Jutri bode, ako Bog da, meritorna razprava o predlogih glede odnosajev na Primorskem. In potem mora kmalu priti odločitev. Najbrže se odlože razprave. Vsaj praška „Politika“ trdi, da mej češkimi poslanci vlada prepričanje, da ob sedanjih odnosajih ni več prostora v parlamentu dostojnemu patrijotškemu Čehu. Zajedno zatrja isti list, da so skupine na desnici zložne bolj nego kedaj poprej, kar se je pokazalo tudi na posvetovanju zaupnikov minole sobote. To soglasje na desnici ne more ostati brez upliva na bližnje sklepe grofa Badenija. Po vsem je soditi torej, da obstrukcija ne bode žela takega sadu, kakoršnega se je nadejala.

Narodnost in socialna demokracija. Pod tem naslovom je priobčilo na Dunaju izhajajoče glasilo slovenskih socialistov, list „Svoboda“, članek, katerega smo čitali posebnim zanimanjem. Članek je naslovljen sicer na adresu „Slov. Naroda“, ali zanimiv je na sploh po svojih gorostasnih protislovjih, po kričečem nesoglasju med besedami in trditvami v tem članku in med postopanjem socialnodemokratskih zastopnikov v parlamentu dunajskem. Članek se trudi v treh kolonah in pol v prvi vrsti v ta namen, da bi opravičil postopanje socialnih demokratov oziroma na jezikovne neredbe za Češko in Moravsko. Tu vam skače logika, da človek res ne ve, da-li bi se smejal ali obžaloval! Saj tudi ne more biti drugače: zagovornik socialistov bi hotel stvari kazati take, toda dejstva so mu neprestano za petami, da koregirajo njegove trditve in kažejo stvari — drugačne.

Najprvo se je hudo razjaril članek na trditvi, da ima naša socialna demokracija nemški pečat in po zaslugi židovstva tudi znak slavofobstva. Mož meni, da je v tej trditvi obsežena nečuvana žalitev socialnodemokratske stranke. Mi gospodu nočemo delati krivice; morda on za svojo osebo res ni ni nemški fanatik ni slavofob po židovski volji. To pa ne more premeniti dejstva: da je socialna demokracija neprimerno bolj razvita v Nemčiji nego v nas, da se socialistička organizacija v Avstriji ne more primerjati z organizacijo v Nemčiji in da impulzi za socialističko gibanje v nas prihajajo iz napredujoče Nemčije. To so naga fakta, katerih je naravna posledica nemški pečat socialističkega gibanja v Avstriji. Na tem golem faktu ne more ničesar spremeniti vse moralno ogorčenje, ki je kaže članek v „Svobodi“. Istotako je nepobitno dejstvo, da sedanje socialističko gibanje v Avstriji ima znak židovskega slavofobstva. Na čelu socialnodemokratske organizacije v Nemčiji stoje ljudje a la Singer; velika slovanska država ruska pa je nastavila nekoliko jezov gospodarsko-trgovinski morali gospodov semitov; odtegnila je svoje širno polje „oplojujočemu mednarodnemu kapitalu“ — kakor prva židinja „N. Fr. Pr.“ toli lepo imenuje denarne sile židovske — in potakem je slavofobstvo Singerjev in Adlerjev le podano neizogibno dejstvo. In o tem dejstvu uprav kriče sedanji dogodki na Dunaju. Ona „Arbeiter Zeitung“, na katero se članek v „Svobodi“ sklicuje toliko emfazo, je polna židovskih inseratov; nemški zaplečniki te iste „Arbeiter Zeitung“ so diktirali češkimi socialistom ono izjavo o češkem državnem pravu, katero je občutil ves narod kakor udarec v obraz. Komu hoče dopovedati članek v „Svobodi“, da niso bili odločilni tu čeho- oziroma slavofobni nameni nemških voditeljev socialne demokracije? Da je vodstvo socialne demokracije res to, o čemer bi nas hotel uveriti članek v „Svobodi“, da so res mednarodni in vsled tega že po logiki stvari same vneti za jednako pravico vsem, potem ne bi se bili razpostavili za židovsko-liberalno-centralistiško-ponevredno stališče: v najslabejem slučaju bi ostali nevtralni v tem boju med Čehi in Nemci in bi zaresno pripravljali načrtov in predlogov za socialno reformo. Na to pa ne mislijo oni, ampak se res udeležujejo sedanjih škandalov v parlamentu, onih škandalov, katere Nemci imenujejo evfemistiški: obstrukcija radi jezikovnih naredb za Češko in Moravsko.

Da: sedanja obstrukcija, oziroma jezikovne neredbe so tista kočljiva točka, okolo katere skače siromašni članek na židovsko-liberalni zid priklenjene „svobode“; suče se sem in suče se tja, da bi kazal v čim ugodnejši luči svojo stranko, ali, naj se je obrnil tako ali tako, povsodi nam gleda izpod plašča socialističkega — slavofobstva, nasprotstvo do slovanskih strank avstrijskih.

Tu so torej tisti logičski skoki. Rad bi se kazal pravičnega, a židovsko-liberalna piščalka njega gospodov in mojstrov mu piska, da pleše po židovsko-liberalnem taktu. — Jezikovne neredbe za Češko in Moravsko so menda izključno avstrijsko vprašanje. A članek piše, da socialna demokracija obsoja predprave Nemcev, potem pa prištevja: „Seveda mora obsojati socialna demokracija tudi predprave Slovanov“. Ali ste ga čuli, ali ga ne vidite — nemško-liberalnega kopita! Kdo je tako drzen, kdo more dokazati avstrijskim Slovanom, borečim se za ekzistencijo svojo, dastremé po pred pravicah? Kde more navesti le jeden sam list avstrijsko-slovanški,

ki bi bil zahteval, da naj se odvzamejo Nemcem narodne pravice, da naj se jim vzkrajajo pogoji za narodno življenje? To trde le liberalni in nacionalni Nemci, da bi s tem opravičili svojo borbo zoper Slovence, borbo, kateri ni drug namen, nego nemška hegemonija, torej — nemške predprave. A odmev tega nar. tiranstva zveni tudi po predalih za jednake pravice in za svobodo baje vnete „Svobode“. O ironija, ironija! „Svoboda“ označuje razgrajanje Nemcev radi jezikovnih naredeb kakor „barbarsko“, a glej čudo: ves ta barbarski značaj obstrukcije ne moti socialno demokratiških poslancev, da se najzvesteje in vztrajnostjo, ki je vredna vsega občudovanja, udeležujejo obstrukcije, torej „barbarstva“, ter da razni Reseli in Hybeschi kriče, kolikor jim le dopušča grlo, v jedri vrsti z nacionalcem najhujše vrste in vice-Bismarckom — občudovalcem onega Bismarcka, ki je železno krutostjo proganjal — socialne demokrate. — Dalje ni možno tirati neiskrenosti in hinavstva. Slavofobstvo, kje si?!

„Svoboda“ pravi, da je vsebina jezikovnih naredeb pravična, vendar pa so socialno-demokratiški poslanci glasovali za obtožbo ministrov, ki so izdale te pravične navedbe. Logika, kje si in pa — politična morala?!

Seveda pravi „Svoboda“, da bi se stvar morala rešiti potem zakona. Dobro, to je stališče, o katerem se da govoriti. Ali pa se s tem gladi pot pravični uravnavi jezikovnega vprašanja, da se slepo pridružuje onim, ki divjajo že zaradi tega, ker se je privolilo Čehom nekaj, kar pomenja le mal del onega, kar bi jim moral dati jezikovni zakon?! Ali hoče socialna demokracija s tem gladiti pot uredbi jezikovnega vprašanja potem zakona, da podpirajo one, ki nočejo ni čuti o taki pravični uredbi in ki hote le takega jezikovnega zakona, ki bi proglasil nemščino državnim jezikom in s tem vse nemške narode državljani II. reda? To bi bila pravica, enakost po židovsko-liberalno-kapitalistično-socialno-demokratiškem receptu!!!

„Svoboda“ pravi, da socialna demokracija hoče narodni mir in obsoja narodnjake, ki hočejo narodni boj. Ali je „Svoboda“ res tako najivna, ali pa meni, da so drugi tako najivni, da bi si mogli domisljati, da pridemo v Avstriji do narodnega miru brez narodne enakopravnosti, a do enakopravnosti brez boja?! Ako kdo trdi na jedni strani, da hoče mir, a na drugi strani obsoja one, ki se bore za ustvarjenje glavnega predpogoja za mir, ta je — hinavec.

Tako bi lahko pisali dalje ne vemo še kako dolgo. Ali za danes bodi dosti. Le to je eno rečeno: za marsikojto točko njih programa bi socialni demokratje našli v nas toplih zagovornikov; toda, dokler bodo na jedni strani hodili roka v roki z onimi, ki hote utisniti naši državi židovsko-brezverski-nemško-narodni pečat, a na drugi strani obsojali ljubezen do naroda, dokler bodo torej tirali to dvoumno, neiskreno, za bodočnost avstrijskega slovanstva naravnost pogubno igro, dokler se ne osvobode iz upliva Singerjev in Adlerjev, dotlej jim ostanemo nasprotniki, ker bi drugače grešili zoper svojo vest!

Različne vesti.

Italijanstvo Primorske. „Indipendente“ se grozno srdi na poslanca dr. Laginja, ker je rekel v parlamentu, da ne pozna v Avstriji italijanskih pokrajin, ampak le pokrajin, v katerih biva tudi Italijanov. To je vendar gola resnica, katero potrjujejo odnošaji in statistika. Odgovorite nam na kratko, na ta-le čisto enostavna vprašanja: ali je ali ni večina prebivalstva v Gorici in v Istri slovenskega rodu? Ali je ali ni velik del prebivalstva tržaškega slovenske narodnosti? Kako govore uradne številke ljudskega štetja?

Na ta vprašanja naj nam odgovore Italijani in kraj bode vsej pravdi. To nam vendar pravi že priprosta človeška pamet, da pokrajin, katerih veliki del prebivalstva je slovenske narodnosti, ne moremo smatrati za italijanske, kamo-li take pokrajine, katerih večina prebivalstva ni italijanska. To je tako jasno, kakor tisto solnce, o katerem pravi „Indipendente“, da je ne pozna dr. Laginja! Ako torej laškoračikalni list obdoljuje dr. Laginja ignoranco, je to le neslana tirada, ki naj bi pokrila krivičnost zahtev italijanske gospode in pa veliko laž, katero imenujejo laška gospoda italijanski značaj primorskih pokrajin. Dr. Laginja vidi jasno in opisuje vestno, kar je videl; on vidi in pozna

tudi solnce — resnice; nečesa pa res ne pozna, v tem zaostaja res za svojimi laškimi protivniki, ne pozna one drznosti, s katero bi hotel „Indipendente“ potajiti tudi noteriške stvari!

Kako pišejo oni! Poslanca Spinčić in Laginja sta povedala te dni v interpelaciji, kako se je razpustil občinski zastop pomjanski sredi med državnozbornimi volitvami. Mi smo pa poročali svojedobno, kako kanibalsko veselje je vzbudila ta odredba v italijanskem taboru. Uverjeni so bili, da sedaj je strta slovenska stvar v tej občini. Menili so, da pride tja gori kakov komisar à la Petris ali Bartolich. Prva in glavna njih vera je bila, da propademo v tej občini na državnozbornih volitvah, valed česar bi bil najbrže zgubljen za nas Laginjev mandat. V dosego tega namena so uprizorili v občini pomjanski strašno agitacijo, na kateri niso varčili ni denarjem, ni vsemi drugimi nemoralnimi sredstvi. Toda „lepe“ nade se jim niso izpolnile, ker je došel tja gori komisar, ki noče poznati ni Slovencev ni Italijanov, ampak le jednako pravico za vse. Takih komisarjev ne morejo rabiti laška gospoda! Zato je ponehalo kanibalsko veselje in so jeli zopet bruhati svoj smrad na — vladnega komisarja.

Tak izbruh smradu je dopis iz Pomjana v „Piccolo della Sera“ od minole sobote. Niže v kalužo denuncijacij ne more zlezti niti italijanski denuncijant. — Denuncijant ovaja komisarja naneestništvu, da se pajdaši z župnikom, da je uvel absolutizem, da vlada v občini duumvirat župnik-komisar; da komisar ovaja po nedolžnem dobre mladeniče, da noče ni čuti opravičenih pritožeb italijanske stranke radi slovenskih nasilstev, da komisar proganja italijansko stranko, da je poveril občinsko tajništvo župniku itd. itd. „Piccolo“ obdoljuje nadalje sedanjo upravo, da se briga le za narodno politiko, ne pa za mir in občinsko gospodarstvo. Nevolja občanov da je dospela do vrhunca in da se je bati izgrediv itd. itd. Takisto so pisali popred, dokler je vodil upravo narodni obč. zastop, takisto pišejo sedaj, ko vodi upravo cesarski komisar, takisto bodo pisali in hujskali vedno, dokler ne bode občina izročena njih rokam. Pravice ne morejo trpeti. Bog ne daj, da bi mi pisali tako proti kakemu cesarskemu komisarju in c. kr. uradniku! Po besnenju zoper pravičnega uradnika more lahko posneti osrednja vlada, koliko so vredne vse laške težbe in kateri namen imajo: gospodovati in tlačiti hočejo in nič drugega.

Kako občutni se Italijani, ko gre za kožo njim samim! Tako je pripovedoval te dni „Piccolo della Sera“, da so nekemu Italijanu te dni zagrozili v Solkanu pri Gorici, da tam ni dela za Italijane ter da se je mož moral povrniti v Gorico ves preplašen. — Glejte no, kako rahlo- in nežnočuten je „Piccolo“, ko so baje je dneva Italijana zapodili z dela. In vsikla potem iz užaljene duše svoje: „In kaj, ko bi tudi Goričani rekli Solkanem, da zanje ni dela v Gorici?!“ — Torej rahločutne se še hočejo delati ljudje, ki so iz nar. mržnje podili mestne pometače iz službe, ki v svojem narodnem fanatizmu proganjajo neusmiljeno siromašne perice in krušarice, ki so metali na ulico bedne težake, ako so bili isti toli „drzni“, da so glasovali po svoji vesti in dolžnosti! Gospoda so sejali veter, potem se ne smejo čuditi, daso tudi na naši strani jele pihljati sapice, in ne bodo imeli pravice zgrazati se, ako iz teh sapic nastanejo viharji! Oni so zgubili pravico do moralizovanja, od njih ne vsprejememo propovedi, absolutno ne. Oni so prvi proglasili gospodarski bojkot dovoljenim sredstvom v političkih in narodnih borbah, in ako gledamo mi, da po njih lastnih izglelih plačujemo mlo za drago, ali zob za zob, vršimo s tem le delo samoobrane! Koga meni oplasiti „Piccolo“ s tem da žuga: „Ako bi bi tudi Goričani rekli . . . itd.“? Mi se le smejemo takim tiradam, takemu hinavskemu zavijanju oči, ko vemo, da so že vse rekli in poskusili v Trstu, v Gorici in v Istri! Motijo pa se, ako menijo, da je s tem pozabljeno vse, da peklenske nakane niso vspele v taki meri, kakor so želeli, ampak so se razbile ob zavednosti na naši strani in ob sili — dejstev in odnošajev. Naj si le nadevlejo ovčjo kožo, nas to ne more motiti, ker vemo vendar-le, da v tej koži tiče — volkovi. O da, mi zasledujemo prav dobro naša nasprotna glasila in opažamo, kako so v „Piccolo della Sera“ odnehali običajni strupeni dopisi iz Gorice. Gospoda so se

jeli bati pred posledicami svojih zmag. Mi pa hočemo korakati po poti, na katero so nas potisnili Italijani sami! Oni sami so nas vzdramili se svo-svojim brezobzirnim postopanjem, da smo se jeli v polni meri zavedati nevarnosti, v kateri se nahajamo, in da smo se jeli braniti po tistem naravnem nagonu, ki sili celo črviča na cesti, da si zvija, ako je kdo stopil nanj. Mesto da moralizujejo sedaj, naj bi bili pravični in človeški popred, pa ne bi morali gledati sedaj goriški trgovci, kako se njih prodajalnic — izogiblje slovensko ljudstvo. Tlačeni in krivično zasramovani narodi res ne plačujejo vsake sobote, ali kadar je postala mera polna, plačujejo izdatno! Goriški Italijani so se igrali z ognjem, a nikar naj ne jadikujejo sedaj, da ogenj — peče!

Kazenska razprava proti Iginju Zonta, učitelju v Barkovljah, vršila se je včeraj pred tukajšnjo Preturo. Tožen je bil, da je grdo ravnal z učen-cem Štafanom Šverca, ki je zunaj šole vpil: živio Nabergoj. Obtožbo zastopal je odvetnik dr. Gregorin, brambo pa odvetnik dr. Saltz. Na podlagi dokazov bil je obsojen učitelj Iginj Zonta na 10 gl. globe; proti ti razsodbi prijavil je vsklic. O razpravi sporočimo v prihodnji številki.

Prošnja. Podpisana prosi iskreno usmiljena srca slovenska, da bi jej pomogla v njeni bedi. Vsled velike izgube po smrti njenega soproga je bila podpisana tako potrta moralno in fizično, da si v teh dneh ni mogla ničesar prislužiti za-se in za svoja nedolžna otročiča, da je sedaj v silni bedi in si ne ve pomoči na nobeno stran. Prosi torej usmiljene rodoljube slovenske, da bi jej pomogli vsaj v tej hipni zadregi in jej omogočili poskrbeti tako ali tako za življenje sebi in svojima otročičema.

Marija udova Kermavnerjeva.

Patriotizem Čehov se kaže posebnost v brez-primerni požrtvovalnosti tega naroda. Razmerno morda noben narod v Evropi ne žrtvuje toliko za svojo naobrazbo kakor ravno Čehi. To pripoznavajo tudi Nemci, ki stavljajo češko šolsko družbo vedno v izgled svojim rojakom. Imeviti sinovi naroda češkega pa kažejo na posebno sijajen način svojo ljubezen do naroda na smrtni postelji. Pred nekoliko dnevi smo poročali, da je neki policijski uradnik ostavil vse premoženje svoje — 200.000 gl. — češki šolski družbi. Sedaj pa poročajo zopet češki listi, da je te dni umrl tovarnar Fran Břetislav Kadlík ostavil češkemu vseučilišču okoli 1 milijon kron, katero svoto je uporabiti za razne ustanove v podporo dijakom vseh fakultet, za proučevanje češke zgodovine, za doveljevanje posojil češkim občinam itd. Pokojnik je določil v oporoki, da je v stvareh teh ustanov uradovati le češki. Oporoka zaključuje: Ako bi se zljubilo Bogu Vsemogočnemu v Njega nepreračunljivi previdnosti, nakloniti narodu češkemu, ko petečijo naši dnevi, težkih časov — česar nas obvaruj vsevečni Bog — potem naj ostanejo te ustanove veljavne za vse čase, dokler bodo obljubene Češka, Moravska in Silezija; skupno, po meni ostalo in privarčeno premoženje je last onih zavodov, šol, mest in občin, čeških kmetovalcev, dijakov, udov in sirot iz dežel češke krone, to je, iz Češke, Moravske in Silezije. Moji ženi Mariji velja moj zadnji prisrčni: Z Bogom! Bodi srečna! Na svidenje“.

Pripomniti bi še bilo, da je soprogi Mariji določen užitek te ostaline. Poleg zapuščine češkemu vseučilišču je določenih tudi mnogo legatov privatnim osebam.

Tako se pojavlja češki patriotizem! Bodi v izgled tudi nam Slovincem! Mi se sicer ne moremo primerjati Čehom, ker nam nedostaje takih gospodarskih sil, ali tudi v nas bi se morala kazati patriotizem in požrtvovalnost v razmerju z našimi gospodarskimi silami.

Voda Beaufort - Spontin

iz vreleca v

Neudorf-u pri Karlovih varih

je najbolja in najzdravejša pijača, ker razven dvojne ogljenčeve kisline od magnezije ima v sebi tudi 32% naravnega ogljenčevega kislica.

Zastopstvo za Trst, Istro in Primorje

Siegfried Hochwald

TRST — Via Giotto — TRST.

